

MENTORI TÁJÉKOZTATÓ AZ ISKOLAI GYAKORLATOKRÓL A PTE MŰVÉSZETI KARÁN^{1,2}

1. A hallgatók pedagógiai gyakorlatához kapcsolódó szabályozási környezet

1.1 Az iskolai gyakorlatok végzéséhez kapcsolódó törvények és rendelkezések

2013-tól új tanárképzési forma, az egységes osztatlan tanárképzés bevezetésére került sor. Az osztatlan tanárképzésre való áttérés jogi kereteit a 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, a 283/2012. (X.4.) Korm. rendelet, a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I.30) EMMI rendeletek adják.

A 283/2012. (X. 4.) Kormányrendelet szerint a tanári szakképzettség elemei:

- a tanárszak szerinti szakterületi (szaktudományos, művészeti) tudás, valamint
- a tanári felkészítés:
 - a tanári munkához szükséges
 - pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati,
 - szak módszertani (diszciplináris és interdiszciplináris tantárgy-pedagógiai) tudás, készség, képesség, és
 - a képzéssel párhuzamosan megszerzett pedagógiai, pszichológiai és tanítási gyakorlat, továbbá
 - a köznevelési intézményben, felnőttképzést folytató intézményben teljesített összefüggő egyéni iskolai gyakorlat.

A szakterületi tudás csak a tanári felkészítés követelményeinek teljesítésével eredményez tanári szakképzettséget.

A 283/2012. Korm. rendelet 3.§. (1) bekezdés b)–c) pontja értelmében az iskolai gyakorlatok magukban foglalják az általános tanári és az adott tanári szakképzettséghez, a tanári szerepkörökhöz kapcsolódó gyakorlati ismeretek szerzését, képességek, attitűdök megismerését, gyakorlását, a munkahely világával (iskolai élet, iskolavezetés, szülőkkal való kommunikáció, tanulókkal való egyéni foglalkozás, együttműködés) való ismerkedést, alapjártasság szerzését a tanítási, tanulási, nevelési folyamatok értékelésében, a szakmai fejlesztésekben.

A rendelet értelmében az iskolai gyakorlatok formái:

- a) a képzéssel párhuzamosan, iskolában vezetőpedagógus (vezető tanár) irányításával végzett **csoportos pedagógiai és önálló tanítási gyakorlat;**
- b) képzéssel párhuzamos **közösségi pedagógiai gyakorlat;**
- c) az **összefüggő egyéni iskolai gyakorlat.**

A 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet 2. melléklet 2.2 pontja határozza meg az iskolai gyakorlatok előírt formáit, célját, kreditértékét.

¹ A leírás az aktuális törvényi szabályzásokon kívül figyelembe veszi a Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetének, Képzőművészeti Intézetének és a Média- és Alkalmazott Művészeti Intézet gyakorlatát, akkreditációit, tanterveit és dokumentációs rendszerét is.

² Elfogadva a Tanárképző Központ Tanácsa 9/2018. (02. 19.) számú határozatával.

1.2 A Tanulmányi és Vizsgaszabályzat³ útmutatásai

A művész, vagy művészetet tanító tanári szakképzettség – mind a zenei, mind a vizuális művészetek területein – ciklusokra bontott, osztott képzésben, mesterfokozatot nyújtó tanári mesterszakon, valamint mesterfokozatot nyújtó osztatlan tanárszakon szerezhető meg. A tanári mesterszakon tanulmányokat folytató hallgatók esetében a szabályzat egyes rendelkezései a jelen mellékletben foglalt eltérésekkel, kiegészítésekkel alkalmazandók.

A Pécsi Tudományegyetem *Szervezeti és Működési Szabályzatának 5. számú melléklete tartalmazza a Pécsi Tudományegyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzatát. Ennek a 11. számú melléklete az osztott (tanári mesterképzés és a művésztanárképzés), a 12. számú melléklete pedig az osztatlan tanárképzésre vonatkozó szabályzásokat tartalmazza. (URL: https://pte.hu/sites/pte.hu/files/files/Adminisztracio/Szabalyzatok_utasitasok/PTE_SZMSZ/5_mell-tvsz20180101.pdf, 122-132. o. és a 133-147. o. vonatkozó részei)*

1. § A felsőoktatásba 2013 szeptemberétől belépő hallgatók tanári szakképzettsége a tanárképzés rendszeréről, a szakosodási rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről szóló 283/2012. (X. 4.) Kormányrendelet 3. § (1) bekezdésében meghatározott szakképzettségi elemek követelményeinek, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendeletben meghatározott követelmények teljesítésével szerezhető. A 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet 3. § (1) pontja szerint az osztatlan, kétszakos tanárképzésben (amilyen például a Művészeti Karon az ének-zene szakkal – mint közismereti tantárggyal – párban álló közismereti tantárgyak tanítására képző szakok) a tanulmányokat a két tanárszakon egyszerre kell megkezdeni és befejezni. A záróvizsgára bocsátás feltétele mindkét tanárszakon a tanulmányok lezárása, beleértve a szakdolgozat elkészítését és az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat teljesítését is.

Az osztatlan tanárszak: a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 3. mellékletében meghatározott alkalmazási feltételeknek megfelelően az iskolai nevelés-oktatás, valamint az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszainak az 5-12., illetve 5-13. évfolyamain – általános iskolai tanári szakképzettség esetében az iskolai nevelés-oktatás 5-8. évfolyamain, továbbá az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő 9-11. évfolyamain – a Nemzeti alaptanterven alapuló kerettantervek szerinti szaktárgyi rendszer, továbbá az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzési évfolyamokon, a felnőttoktatásban az adott szaknak megfeleltethető tantárgyak tanítási, valamint az iskola pedagógiai feladatainak végzésére felkészítő szak.

Az osztatlan tanárszakok három csoportra, közismereti tanárszakokra (ilyen például az ének-zene, vagy a rajzolás-festés, mint közismereti tantárgy), szakmai tanárszakokra (ilyenek a művészeti szakgimnáziumokban tanítható művészeti tantárgyak), valamint művészeti tanárszakokra oszthatók.

1.3 A PTE Tanárképző Központjának szabályozásai

11. § (1) A szabályzat szakmai gyakorlatra vonatkozó 57. §-ban foglalt rendelkezései kiegészülnek a jelen mellékletben meghatározott speciális rendelkezésekkel. Az osztatlan tanárszakok gyakorlatainak szervezését a TK koordinálja, illetve felügyeli. Az iskolai

³ A Pécsi Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzatának 5. számú melléklete tartalmazza a Pécsi Tudományegyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzatát. Ennek a 11. számú melléklete az osztott, a 12. számú melléklete pedig az osztatlan tanárképzést tartalmazza.

gyakorlatokra vonatkozó tájékoztató anyagokat a TK köteles kidolgozni, és a TK honlapján közzétenni. (Lásd még a Hallgatói tájékoztatót, URL: <http://tanarkepzoekozpont.pte.hu/content/iskolai-gyakorlatok-hallgatoi-tajekoztato-dokumentum-osztatlan-muveszet-tanarkepzes>) Az iskolai gyakorlatok előírt formáit jelen § (2) bekezdése tartalmazza.

A Művészeti Karon a **csoportos és az egyéni pedagógiai gyakorlatokat** a hallgatók a PTE gyakorlóiskoláiban vagy partneriskoláiban, ezek mellett pedig a kiválasztott mentortanár iskolája szerinti intézményben teljesítik. (A művészeti területeken az utóbbi helyszínválasztás gyakori.) A Művészeti Karon tehát ún. „külsős gyakorlatvezető” elfogadásához nincsen szükség a TK felé benyújtott egyéni kérelemre, indoklásra, illetve TK jóváhagyására.⁴ A hallgató számára kiválasztott intézményről és a mentor személyéről az adott szakképzésért felelős személy dönt.

A hallgatók a gyakorlati színhely, a mentor kiválasztásával kapcsolatban és a tantervtől eltérő ütemezés miatt írásban kérelmet, vagy a gyakorlatra való beosztásuk után jogorvoslati kérelmet nyújthatnak be. A kérelmeket a Művészeti Karon a szakképzés-felelős bírálja el. A hallgató adott gyakorlatának megszervezése e bírálat tartalmának alapján folytatódik tovább.

A hallgatónak joga, hogy az **50 órát felölelő közösségi pedagógiai gyakorlatot** ne az Egyetem partnerintézményeinek valamelyikében teljesítse. A művészeti tanárképzésben ezzel a lehetőséggel a legtöbb hallgató él.

2. A pedagógiai gyakorlatokhoz kapcsolódó fogalmak (intézmények, szereplők, szerepek, kompetenciák és tevékenységek)

A Művészeti Karon az iskolai gyakorlatok megszervezésének két nagy csoportja van a zeneművészeti tanári képzésé és a vizuális művészeti tanári képzésé. A két területen a szervezési különbségeket nem csak az eltérő művészeti területek adják.

A zenei tanárképzési területen a legtöbb hallgató osztatlan képzésben vesz részt, de kifutó jelleggel még létezik a BA utáni tanári MA képzés és a művésztanárképzés is. (Tehát művészetet tanító tanár és művésztanár.)

A **vizuális művészeti területen** a tanárképzés egy évig tart és művész diplomával rendelkezőknek érhető el a képzőművész-tanár és a design- vizuális művészet-tanár területeken. E képzés első félévében a hallgatók elméleti felkészítése történik meg, a második félévben vannak a pedagógusi szakmára történő gyakorlati felkészítések.

A fogalmi rendszer és a tartalmi leírások ennek megfelelően szerteágazó.

Gyakorlóiskola

Az egyetem fenntartásában működő, és az egyetem oktatási, kutatási tevékenységét támogató, szolgáltatást ellátó egység, amely a rektor közvetlen irányítása alá tartozik, valamint más közoktatási intézményekkel összhangban dolgozik.

Partnerintézmény

A hallgatói gyakorlatok – a közoktatási és a speciális terepek (például: alapfokú művészeti iskolák, szakgimnáziumok, tanulói kórusok és zenekarok, múzeumok múzeumpedagógiai egységei) – különösen alkalmasak arra, hogy a hallgatók a

⁴ A TVSZ szerint a szakmai és művészeti tanárképzés kivételével a hallgató a gyakorlóiskolai helyek Oktatási Igazgatóság által igazolt betöltését követően, vagy – különösen indokolt esetben – egyéni kérelem alapján, a szakképzettség-felelős engedélyező döntésével kerülhet.

valóságban is megélik a művészet tanári, illetve a művésztanári lét különböző szerepformáit, a művészet és a pedagógia kapcsolatait.

A Partneriskola vállalja, hogy

- a jogszabályoknak és az Egyetem által előírt szabályoknak megfelelően fogadja a tanárjelölt hallgatókat a gyakorlatra, és biztosítja számukra az optimális gyakorlati helyszínt, feltételeket és időkeretet,
- biztosítja a tanárjelölt hallgatók szakterületének megfelelő végzettségű szakembereket, akiknek kiemelkedő munkája a hallgatók elé példaként állítható,
- megnevezi a gyakorlat helyi koordinálásáért felelős személyt, akivel a TK koordinátor egyeztetni tudja a mentortanárok és a szakvezetők személyét és a szakterületenként fogadható hallgatók létszámát, valamint a gyakorlattal összefüggő egyéb szakmai feladatokat,
- a mentortanáron és/vagy a gyakorlat koordinálásáért felelős személyen keresztül állandó kapcsolatot tart a TK koordinátorával,
- hozzájárul, hogy az Egyetem a gyakorlati képzés adatbázisában a Partneriskolát és a mentortanárokat szerepeltesse.

- ***Intézményi kapcsolattartó tanár***

A gyakorlóléhszín olyan tanára, akit az intézmény vezetője erre a célra kijelöl. Ő tartja a kapcsolatot a Művészeti Kar munkatársaival, illetve a TK kari koordinátorával. Különböző kérdésekben közvetít a Művészeti Kar és a gyakorlóléhszín között.

- ***Gyakorlatvezető oktató (kísérő szeminárium oktatója)***

Felel a hallgató egyéni (összefüggő) szakmai gyakorlatának szakmai irányításáért. Vezeti az egyéni (összefüggő) szakmai gyakorlatot kísérő pedagógiai és szakmódszertani kísérőszemináriumokat. Segíti és jóváhagyja a hallgató egyéni fejlesztési tervének és tevékenységi hálójának elkészítését. Támogatja és segíti a hallgatót az egyes tevékenységek teljesítését bemutató konkrét dokumentumok fajtáinak és kritériumainak meghatározásában. Segíti a gyakorlati és az elméleti ismeretek közti kapcsolat megteremtését, a tanárjelölt szakmai fejlődését, szakmai (ön)reflexióinak elmélyítését, a gyakorlati kompetenciák tudatosabb alakítását. Értékeli a portfóliót.

- ***Gyakorlatvezető tanár***

Olyan tanár, aki nem rendelkezik mentori végzettséggel, de rendelkezik az adott pedagógus-munkakör betöltéséhez szükséges felsőfokú végzettséggel, szakképzettséggel, a jelenleg érvényben lévő törvényi szabályozás alapján 2015-től pedagógus szakvizsgával. Rendelkezik a nevelő-oktató munkában eltöltött legalább öt éves szakmai gyakorlattal. Személyiségjegyei, valamint szakmai referenciái (az iskolavezetés, a munkaközösségek véleménye) alapján elismert pedagógus. A gyakorlatvezető tanár a mentori feladatokat „vállalással” végzi.

A Művészeti Karon a gyakran tölti be gyakorlatvezető tanár a mentortanári szerepkört, annak minden követelményével. Ennek az az oka, hogy a nincsen minden művészeti területnek megfelelő mentori végzettséggel rendelkező oktató. A gyakorlatvezető tanár szakmai munkájának minőségét a Művészeti Karon a színvonalas képzésért felelős vezetői ítélik meg és garantálják. Mivel gyakorlatilag azonos feladatokat lát el a mentorral, a továbbiakban a leírásban nem teszünk különbséget mentor és a gyakorlatvezető tanár tevékenysége és feladatai között.

-

- ***Gyakorlatvezető mentor***

Az iskolai gyakorlatok során a hallgató a szaktantárgyának megfelelő és mentori végzettséggel is rendelkező szakemberhez kerül, aki valamennyi iskolai tevékenységének gondozója. Vezeti a hallgatót a csoportos hospitálási és tanítási gyakorlatokon és segíti a hallgatót az egyéni fejlődési terv szakmai megvalósításában. A mentor rendszeres kapcsolatot tart az egyetemi szakmódszertant oktató szakemberrel, valamint az iskolai gyakorlatokat koordináló szakemberrel is. A mentor kiemelkedő szakmai, pedagógiai felkészültségük alapján hivatottak arra, hogy a tanárjelölteket az iskola oktató-nevelő tevékenységébe, a pedagógus mesterségébe közvetlen példamutatással és útmutatással beavassa.

- ***A művészeti tantárgyakat mentoráló pedagógusok kompetenciáinak összetevői***

A képzett **zenetanári gyakorlatokban tevékenykedő mentoroktól** elvárható kompetenciák⁵:

Ismeretek:

- A közigazgatás, köznevelés, valamint a zeneművészeti élet működésének, folyamatainak, intézményrendszerének és ezek felépítésének ismerete.
- A zeneoktatás szakmai feladatait és működését meghatározó jogszabályi környezet ismerete.
- A pedagóguspálya, a pedagógusképzés, ezen belül a zenei tanárképzés folyamatának, szakmai feladatainak, speciális területeinek ismerete.
- A mentori feladatokhoz kapcsolódó pedagógiai és pszichológiai elméletek és ezek gyakorlati alkalmazási lehetőségeinek ismerete.
- A szakpedagógia és a szakmódszertan zenei szakterületein folyó kutatások legfrissebb kutatási eredményeinek ismerete.
- Egyéni és közösségi mentálhigiéné szintereihez és módszereihez kapcsolódó ismeretek.
- Szocio-konstruktivista pedagógia alapelveinek ismerete, a hozzátartozó módszertani eljárások alkalmazása a zenetanári gyakorlatban.

Készségek:

- Képes a tanárjelöltek számára mintaként szolgáló zenei foglalkozások vezetésére.
- Képes a zenei nevelés különböző szinterein tevékenykedő tanárjelöltek iskolai gyakorlatának támogatására, a zenetanári képzéshez kapcsolódó iskolai gyakorlat megtervezésére, szervezésére, irányítására és értékelésére.
- Képes a hospitálásokat, a tanítási órákat/foglalkozásokat megelőző és követő elemző konzultáció levezetése a mentori intervenciók tudatos alkalmazásával.
- Képes a hallgatókban is az alkotókészség kialakítására.
- Képes a zenepedagógiai tevékenység során a saját kompetenciahatárok és mások kompetenciahatárainak felismerésére.
- Képes az aktív metakommunikációra és a testbeszédre figyelésre és ennek közvetítésére a hallgatók számára.
- Jó kommunikációs képességgel rendelkezik.
- Képes a konfliktuskezelésre.
- Képes a jó társas kapcsolatok kialakítására és ennek mikéntjének bemutatására.

⁵ A leírás a Zenei mentor- és gyakorlatvezető tanár pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak akkreditációja alapján készült. Pécs, 2015. A képzésért felelős vezető: Dr. habil. Vas Bence, intézetigazgató, egyetemi docens, PTE MK Zeneművészeti Intézet.

Attitűdök:

- Interperszonális készségek tudatosítása és fejlesztése.
- Az önismeret, a szakmai önreflexió és az önkontroll készségének folyamatos fejlesztése.
- Énhatékonyságra törekvés, aktivitás, önállóság és nyitottság.
- A hallgatókkal szemben mutatott nagyfokú empátia és .
- A bizalmon alapuló kapcsolatépítés preferálása.
- Az önismeret, önreflexió, önkontroll.
- Együttműködő és befogadói attitűd jellemi.

A képzett *vizuális művészeti tanári gyakorlatokban tevékenykedő mentoroktól* elvárható kompetenciák⁶:

- **Ismeretek**
- Ismeri a kompetenciafejlesztés elméletét és módszertanát.
- Ismeri a pedagógusképzés és pedagógus-továbbképzés rendszerét, követelményeit.
- Tisztában van a pedagógusi gyakorlatot meghatározó nézetek szerepével, ismeri alakításuk lehetőségeit.
- Ismeri a pedagóguspálya választásának, elhagyásának és a pályán maradásnak soktényezős hátterét.
- Ismeri a pedagógusjelöltekkel, pályakezdőkkel való foglalkozás és a felnőttképzés specifikumait, a tanácsadás szakmai követelményeit és etikai elvárásait.
- Ismeri a reflektív gondolkodás, a szakmai elemzés fejlesztésének módszereit, technikáit.
- Ismeri az intézmények szervezeti működésének sajátosságait, a szervezeti jellemzők hatását a pedagógusok munkájára.
- Ismeri a pedagógusok munkájához kapcsolódó legújabb kutatási és fejlesztési eredményeket.
- Széles körű szakmai tájékozottsággal rendelkezik, ismeri a szakterületéhez kapcsolódó szakirodalmi forrásokat, a szakirodalmi folyóiratokat, alternatív pedagógiákat stb.
- **Képességek** (A mentor szaktárgyi és pedagógiai tudásának birtokában):
- Képes a pedagógusi kompetenciák és kompetenciafejlesztő módszertani kultúra magas szintű és tudatos alkalmazására,
- Képes a tanárjelölt tanórai és tanórán kívüli tapasztalatszerzésének irányítására,
- Képes a tanárjelölt munkájának nyomon követésére, fejlesztő értékelésére,
- Képes a tanárjelölt szakmai szocializációjának támogatására, segítésére,
- Képes az önbizalom, az önhatékonyság alakítására,
- Képes az adott szakterületen a korszerű, jó gyakorlat bemutatására,
- Képes a pedagógiai problémák, konfliktushelyzetek kezelésére,
- Képes minta és segítség nyújtására a pedagógiai szituációk és folyamatok tervezésében, megvalósításában, elemző értékelésében,

⁶ A leírás a következő segédanyag alapján készült kisebb módosításokkal: Kotschy Beáta, Sallai Éva és Szőke-Milinte Enikő (2016): *Mentorok tevékenységének támogatása. Segédanyag a köznevelési intézményekben dolgozó pedagógusgyakornokok mentorainak.* Oktatási Hivatal, Budapest, A TÁMOP-3.1.5/12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása” c. kiemelt uniós projekt keretében készült kiadvány. 11–13-o.

- Képes a tanárjelölt önálló elképzeléseinek támogatására, szakszerű elemzésére és a megvalósítás reális értékelésére,
- Képes segíteni a tanárjelölt abban, hogy megtalálja a személyiségéhez illeszkedő saját szakmai fejlődési útját,
- Képes a mentorálás szempontjából hatékony, kreatív válaszokat keresni/találni a különböző kontextusban felmerülő pedagógiai problémákra,
- Képes a szabályozók, tények, helyzetek elemzésére és értékelésére támaszkodva a tanárjelölt teljesítményét (eredményeit) meghatározni, illetve ezek eléréséhez tevékenységet, tartalmat, eszközt, módszert választani vagy fejleszteni, adaptálni,
- Képes a mentorálási folyamatokat a mentorálttal együttműködve megtervezni, megszervezni és értékelni,
- Képes a pedagógiai nézetrendszer és gyakorlat változását, tökéletesítését támogató, bátorító mentorálási környezet kialakítására,
- A mentorálást tanulási helyzetnek tekinti, kihasználja az egymástól való tanulás lehetőségeit,
- Képes fejleszteni a tanárjelöltek reflektív gondolkodását,
- Képes a tanárjelölt kompetenciáit felmérni, ezen alapuló fejlődését megtervezni és megfelelő módszertani kultúrával támogatni,
- Képes a tanárjelölt szakmai kompetenciáit és fejlődését szakmailag megalapozottan, a fejlődést támogatóan értékelni,
- Képes hatékony szakmai együttműködésre, egyenrangú kommunikációra, konstruktív problémamegoldásra pályakezdőkkel és kollégákkal is.
- **Attitűdök**
- Attitűdje elfogadó, támogató, türelmes.
- Hitelessége saját pedagógusi gyakorlatában gyökerezik.
- Felelősséget érez tanárjelölt szakmai fejlődéséért a gyakorlati idő alatt.
- Igényli és elfogadja a tanárjelölt visszajelzéseit, és felhasználja azokat folyamatos önfejlesztése érdekében.
- Fontosnak tartja a folyamatos önreflexiót a saját mentori fejlődése érdekében.
- Figyelemmel kíséri a támogató szereppel és a támogatás módszertanával kapcsolatos szakirodalmat, gyakorlati fejlesztéseket, és ezen a területen is folyamatosan képezi magát.
- Gondolataival, véleményével segíti a tanárjelöltet a művésztanári értékek és viselkedési szokások kialakításában is.

A kutatások szerint a hallgatók leggyakrabban a következő elvárásokat fogalmazzák meg a mentortanárral szemben:

- szakmai, pedagógia, módszertani felkészültsége legyen kiemelkedő,
- szükség esetén mutassa be az egyes szakmódszertani fogásokat,
- adjon rendszeres, elfogulatlan visszajelzést az órák után,
- segítsen a tervezésben, a taneszközök használatában,
- irányítsa a tanórán kívüli tevékenységeket,
- legyen kész partneri munkakapcsolatra, kölcsönös együttműködésre,
- biztosítson őszinte, bizalommal teli légkört.

- ***Tanárképző Központ (továbbiakban: TK)***
A PTE 2015. január 1. óta, a rektor irányítása alá tartozó, önállóan működő szervezeti egysége. A TK törvényben meghatározott feladata ellátni a PTE különböző szervezeti egységeiben folyó tanárképzéssel kapcsolatos oktatómunka, valamint az ehhez kapcsolódó gyakorlati képzés összehangolását.
- ***TK kari koordinátora***
A TK által meghatározott adminisztratív teendők elvégzésére karonként, határozott időre megbízott személy. A kari koordinátor elérhetőségét az Egyetem honlapján és a karon szokásos módon közzé kell tenni.
- ***A szakképzettségért felelős egyetemi oktató/vezető***
A szakindítási dokumentumokban megjelölt, meghatározott hatáskörrel is rendelkező, a tanári szak egyes szakképzettségeinek tartalmáért és megvalósításáért felelős személy. A szakképzettség felelősök listáját és elérhetőségeit az TK és az érintett Karok honlapján közzé kell tenni.
- ***Osztatlan művészeti tanárszak***
Olyan tanárszak, amely az adott művészeti területen az alapfokú művészeti iskolában végezhető munkára készít fel, tíz féléven keresztül. Egymással párhuzamosan teljesítik a hallgatók a művészeti és a pedagógiai-pszichológiai tantárgyakat. jelenleg csak a zentanárképzésben működik ilyen.
- ***Osztott művészeti tanárszak***
Olyan tanárszak, amely kifizető jelleggel a BA után, vagy a főiskola után végezhető el. A tanárjelölt a szakterületének megfelelő művészeti tantárgyakat taníthat alapfokú művészeti iskolában, szakiskolában, vagy művészeti szakképző iskolában.
- ***Ének-zene, mint közismereti tanár szak***
Olyan tanárszak, amely az általánosiskolai vagy a középiskolai ének-zene tantárgy tanítására készít fel. (Rendszerint más közismereti, vagy művészeti tantárggyal áll szakpárban, például ének-zene – zeneismeret, vagy ének-zene-néprajz, stb.)
- ***Művésztanár szak***
Olyan tanárszak, amelyre a művészdiploma megszerzés után kerül sor. A művésztanár jelölt a diploma megszerzése után alapfokú művészeti iskolában vagy középfokú művészeti szakképző iskolában vállalhat a művészeti képzettségének megfelelő oktató-nevelő munkát. Az akkreditáció szerint a vizuális művészet területén a megszerzett diplomával rajz-festés tantárgyat, mint közismereti tantárgyat is taníthat általánosiskolában, vagy középiskolában.
- ***Portfólió***
A tanári szakdolgozat részét képező, illetve a tanárképzés képzési és kimentői követelményekben meghatározott formái esetén azt helyettesítő, a hallgató kompetenciáit bemutató, illusztráló dokumentum, amely tükrözi az egyéni kompetencia-fejlesztési terv alapján kialakuló, személyenként változó szakmai különbségeket, és amelynek megvédése a tanári záróvizsga része.

3. A különböző pedagógiai gyakorlattípusok és alapvető folyamatai a pedagógiai gyakorlatok során

3.1 A pedagógiai gyakorlattípusok teljesítésének általános feltételei

Az pedagógia gyakorlatok közös célja

- A külső terepeken történő szakmai gyakorlatok összetett célja – a művészetet tanító tanári és a művésztanári területeken – a tanári gyakorlati kompetenciák megszerzése és az oktatási-nevelési-képzési munkahely világával való megismerkedés. Ezek adnak lehetőséget arra, hogy a hallgatók későbbi munkájuk hatékonysága érdekében jártasságot / rutint szerezzenek a nevelési, oktatási és képzési folyamatok tervezésében, szervezésében, értékelésében, a tanulók / tanulócsoporthoz fejlesztésében és ennek kutatásában, valamint kialakuljon saját munkájukkal szemben az autonómia és a felelősségvállalás megélése.
- Fontos cél, hogy a hallgató pedagógiai és szakmai kompetenciái mind a nyolc kompetencia területen kialakuljanak, reflexiói és önreflexiói fejlődjenek.

A kompetencia alapú tanárképzés rendszere a nyolc tanári kompetencia és ezek részkomponensei (ismeret, képességek, attitűd) fokozatos és folyamatos fejlesztésére törekszik. A mentorok segítik a hallgatókat az ismereteik elmélyítésében, gyakorlati alkalmazásában, képzéseik és a tanítással kapcsolatos pozitív attitűdjük kifejlődésében. Az egymást követő félévek egyre több és komplexebb szakmai gyakorlati feladatot tartalmaznak. A csoportos és az összefüggő egyéni iskolai gyakorlatok az egyetemi képzéssel párhuzamosan folynak.

Azt, hogy mely gyakorlattípus melyik szemeszterben esedékes, a Művészeti Kar tantervei mutatják meg. E tantervek tartalmazzák az adott gyakorlathoz tartozó óraszámokat és a kurzusok kreditpontértékét is.

Az ének-zene szakhoz kapcsolódó másik szak (együtt szakpár) esetében a hallgató az iskolai gyakorlatokat egyenlő arányban végzi úgy, hogy az egyik félévben az egyik szakján majd a másik félévben a másikon végzi a gyakorlatot.

A gyakorlati kurzusok alól sem teljes, sem részleges felmentés nem adható a hallgatóknak. A mentor munkáját minden esetben az anyakar finanszírozza.

A tanári mesterszakhoz – a képzési és kimeneti követelményekben meghatározottak alapján – a hallgatók eltérő előképzettségének megfelelően több tanterv tartozik. A hallgatók előképzettségétől függően – az egyes tanári tantervekben meghatározott módon – a tanári mesterszak elemei eltérő kreditszámmal teljesíthetők. Az adott szakképzettség területén végzett tanítási gyakorlatok ütemezését a vonatkozó tantervek rögzítik. *(A művész és művészetet tanító tanárképzés tanterveinek URL elérhetőségeit lásd az 1. számú mellékletben)*

A szemeszterek során a külső gyakorlati helyszínen történő gyakorlatok többféle típusúak és egymásra épülnek:

- (1) Pszichológiai és pedagógiai elméleti és gyakorlati tantárgyakhoz kapcsolódó iskolai gyakorlatok
- (2) Csoportos gyakorlatok (hospitálás, és iskolai gyakorlat)
- (3) Összefüggő egyéni iskolai gyakorlat
- (4) Közösségi pedagógiai gyakorlat
- (5) A csoportos és az összefüggő egyéni pedagógiai gyakorlat megtervezése, megszervezése a Kar szakfelelősösei és a TK kari koordinátor közös feladata.

3.2 A pedagógiai gyakorlattípusok részletes leírásai

(1) Pszichológiai és pedagógiai elméleti és gyakorlati kurzusokhoz kapcsolódó iskolai gyakorlatok

A pszichológiai és pedagógiai elméleti és gyakorlati kurzusokhoz kapcsolódó iskolai gyakorlatok célja, hogy a hallgatók a pedagógiai, nevelépszichológiai és nevelésszociológiai tantárgyakhoz / tanítási tartalmakhoz kapcsolt iskolai gyakorlatokon megismerjék és megvitassák a didaktikai és nevelési feladatokat, stratégiákat, módszereket, eszközöket és közvetlen benyomásokat szerezzenek ezek használatáról és működőképességéről.

Ez az iskolai gyakorlati típus az egyetemi oktató szervezésével és irányításával zajlik. A terepeken látott tanórákat – egyetemi foglalkozások keretei között – megbeszélések előzik meg, és zárják le. Ezért ennek a gyakorlati típusnak az időkeretébe mind az iskolalátogatások, mind pedig az egyetemi oktatóval történő megbeszélések beletartoznak. A látott órákról reflektált hospitálási napló⁷ készül. Ilyen módon a hallgatók az egyetemi oktató és a mentor segítségével ismerkednek meg a megfigyelési technikákkal és a naplózás formáival.

A gyakorlat gyakorlati érdemjegyét a kurzust vezető egyetemi oktató állapítja meg, a hallgató írásos feladatainak (hospitálási napló és egy a témához kapcsolódó rövid tanulmány) teljesítménye és az aktív részvételnek és reflektálásoknak a számszerű megítélése alapján.

(2) Csoportos iskolai gyakorlatok

A csoportos iskolai gyakorlatok célja, hogy a hallgató – a számára kijelölt közoktatási intézményben vagy az alapfokú művészeti iskolában mentor irányításával – megismerő, információgyűjtő munkákon vagy komplex önálló feladatokon keresztül ismerkedjen meg a pedagógusi tevékenységekkel, szerezzen alapvető információkat és tapasztalatokat a tanulókról, az iskoláról, a nevelésről, a művésztanári szerepekről és a szaktárgy tanításáról, valamint az információszerzés módjairól és értékelési formáiról a hallgató. A csoportos iskolai gyakorlat keretében végzett tevékenységek megosztását a tantárgyfelelős egyetemi oktató határozza meg. A csoportos iskolai gyakorlatot ötfokú osztályzattal értékeli a hallgató mentora.

A Csoportos iskolai gyakorlatoknak a Művészeti Karon két típusa van:

a) Csoportos szaktárgyi hospitálás

b) Csoportos gyakorló tanítás (mikrotanítás)

A kétféle csoportos iskolai gyakorlatot a Művészeti Karon különféle képzési típusban végezhetik a hallgatók.

Az **osztatlan tanárképzésben**, mind a négy szemeszterben 30 óra elfoglaltságot jelent a gyakorlat (szakpár⁸ esetében 15-15 órát), amely minden iskolai gyakorlattal kapcsolatos tevékenységet magába foglal.

Az **osztott (zene)tanári mesterképzésben** ez a csoportos gyakorlati típus *Hospitálás és tanítási gyakorlat* nevet viseli. Tehát az a) és a b) csoportos gyakorlat összevontan folyik, 12 héten át, heti 2 órában (összesen 24 órában), két szemeszteren keresztül. A képzés második szemeszterében az alapfokú, a harmadik szemeszterében pedig a középfokú oktatásban végzik a gyakorlatot a hallgatók (a kétszakos, azaz az öt félévig tartó ének-zenetanár képzésben pedig a harmadik félévben van az alapfokú és a negyedik félévekben van a középfokú iskolai gyakorlat).

A **művésztanári képzésben** a képzés első szemeszterében a két gyakorlati területen, egymással párhuzamosan végzik a gyakorlatot a hallgatók 12 héten keresztül, ami óraszámban összesen 2 x 24 órát jelent minimálisan. A művésztanár jelöltek a zenei területen középfokon végzik a

⁷ A megfigyelési szempontokat az egyetemi oktató adja meg, konzultálva a látogatott órát megtartó menttorral.

⁸ Például: ének-zene és zeneismeret szakpár.

gyakorlatot, a vizuális művészeti területen pedig választani lehet abban, hogy mely iskolafokozaton végzik el e gyakorlatot a hallgatók.

(Ideális esetben a látott és a hallgatói tevékenységgel megtöltött órák száma ettől magasabb, hiszen a foglalkozásokra fel kell készíteniük a mentoroknak a hallgatókat és a megbeszélésre, reflexiókra is sort kell keríteni. *Lásd részletesebben lent.*)

a) Csoportos szaktárgyi hospitálás

A tanításra való felkészítés egyik fontos formája a hospitálás (foglalkozáslátogatás). Ez ad lehetőséget a célirányos, előre megtervezett megfigyelésre, tapasztalat- és élményszerzésre.

A hospitálás fő mentori feladatai (1) az oktatási folyamat domináns pedagógiai tevékenységeinek, tanulásszervezési, -irányítási, módszertani megoldásainak, a tanítás keretfeltételeinek (időtartam, környezeti, infrastrukturális adottságok) megismertetése a hallgatókkal; a pedagógus pedagógiai kultúrájának megismertetése; (2) a tanulócsoport és az egyes diákok bemutatása, illetve megfigyeléssel vagy kikérdezéssel, beszélgetéssel megismerhető tulajdonságainak számbavétele; (3) a szaktanári szerep jellemzőinek, a tanár személyiségének megismertetése.

A hospitálást a mentor készíti elő, majd megbeszéléssel zárja. A megbeszélések fontos részei a hallgatói reflexiók, amelyekre a mentor szakértői reflexióval reagál. Hospitálás nem csak a mentor óráin végezhető, hanem más szakórákon, szervezett iskolai tevékenységek során, sőt tanulságos a hallgatóknak egymás óráinak látogatása is. Ezek megszervezéséért, a hallgatói csoport irányításáért ezeken a foglalkozásokon is a mentor a felelős. A hospitálás és a vonatkozó reflexiók rögzítése a *Hospitálási naplóban* történik meg.

b. Csoportos gyakorló tanítás (mikrotanítás)

A hallgató a csoportos tanításon egy alapfokú zeneművészeti iskolában, vagy valamely gyakorlóiskolában, illetve partneriskolában – mentor irányításával – ismerkedik meg a tanári munkával. Az ő segítségével szerez tapasztalatokat a szaktárgy(ak) tanításában, illetve próbálhatja ki a nevelési-oktatási folyamat egyes részeit (tervezés-előkészítés, óravezetés, egyéni és közös reflektálás-óraelemzés). A mentor a hospitálások mellett, komplex önálló vagy részfeladatokat is ad a hallgatóknak. Segíti a hallgatót az önmegismerő tapasztalatok megszerzésében.

A hallgató előbb részben (mikrotanítás), majd egészében átveszi a mentor tanítási feladatát, tevékenységét legalább egy osztályban, esetleg egy csoportban, tovább viszi, megvalósítja, amit a mentor eltervezett. Ez a gyakorló tanítási feladat a Művészeti Karon az adott szemeszterben a hallgató részéről minimum 7,5 tanóra / foglalkozás.

A mentor a hallgatóval megismerteti a tanmenet felépítését, és azokat az előírásokat, amelyek az adott feldolgozott tananyag részre vonatkoznak. Támogatja, oktatja, segíti, korrigálja a gyakorlási folyamatot. A feladatokat itt is – a mentor által irányított – részletes megbeszélések vezetnek be és zárják le. A gyakorló tanítás dokumentálása és a reflexiók rögzítése a *Tanítási gyakorlati napló* segítségével történik. ***A csoportos tanítási gyakorlat megkezdésének feltétele legalább egy szakmódszertani tárgy teljesítése.***

(3) Összefüggő egyéni iskolai gyakorlat

Az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat célja az elméleti és a gyakorlati tudás integratív kezelése, összekapcsolása a pedagógiai munkában. E gyakorlat során a hallgató egyre önállóbban dolgozik a mentor irányítása alatt –, de „védett intézményi körülmények között” – tanít, bekapcsolódik az iskolai munka egyéb aktuális feladataiba. A mentor segíti azt, hogy a hallgató megismerje az iskolát mint szervezetet, az iskolát körülvevő szűkebb társadalmi környezetet, (oktatási, oktatásirányítási, művészeti) partnerintézményeit, az iskola

jogszabályi környezetét és az egész köznevelési intézményrendszert, valamint a tanár komplex nevelési és oktatási feladatrendszerét. E gyakorlat is tartalmaz hospitálást, de egyre hangsúlyosabbá válik a hallgató önálló pedagógiai munkája, tanítási gyakorlata, az ezekre való felkészítés, az órák megbeszélése. Ezért az összefüggő egyéni iskolai gyakorlathoz „szakmódszertani feladatok”, „szabadon választható gyakorlati feladatok” (mint a tanórán kívüli, iskolán kívüli, az iskola és támogató rendszerének megismeréséhez kapcsolódó ún. „szabadon választható” gyakorlati elemek) is hozzátartoznak. A gyakorlat kötelező eleme, hogy a hallgató megismerje a speciális nevelési igényű (SNI) tanulókkal való bánásmódot, illetve a művészeti nevelésben a tehetséges tanulók fejlesztésének folyamatait.

Az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat során a hallgató, a mentor által korábban összeállított és az adott félév feladatainak és tevékenységeinek megfelelően ütemezett *Egyéni fejlesztési terv és tevékenységi háló* alapján dolgozik, illetve ez alapján fejlődnek ki tanári kompetenciái.

Az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat az osztatlan tanárképzésben a 9. és a 10. szemeszterben valósul meg, párhuzamosan az egyetemi képzéssel. A hallgató maximum heti 6 órát tanít szakterületenként. A többi időt a leírásban felsorol, összetett feladatok elvégzésével tölti el, különösen nagy hangsúlyt helyezve az órai munka megtervezésére, előkészítésére, az órák mentorral történő megbeszélésére. Az osztott képzésben az előadóművészet tanári területen a negyedik, a művésztanár képzésben pedig a második félévben van e gyakorlattípus. Ez utóbbi kettőben a gyakorlat 12 héten keresztül tart és hetente körülbelül 16-20 órát vesz igénybe.⁹

Az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat teljesítésének előfeltétele valamennyi – a képzési program és a *Tanulmányi és Vizsgaszabályzat* által előírt – kurzus, illetve vizsga, valamint a gyakorlatot megelőző összes gyakorlat maradéktalan és eredményes teljesítése. Ezek bármelyikének hiányában az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat nem kezdhető meg.

E gyakorlatra vonatkozó feltételek meglétét a Művészeti Kar Tanulmányi Osztálya hallgatónként ellenőrzi, és az eredményről tájékoztatja a kari koordinátort.

A Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetében – lehetőség szerint – a hallgató az összefüggő egyéni iskolai gyakorlatát ugyanazon gyakorlóintézményben végzi, ahol a csoportos gyakorló tanítását is végezte.

A Művészeti Kar Képzőművész tanár, valamint a Design- és vizuálművészet-tanár szakjain azok a hallgatók, akik a csoportos gyakorlatot alapfokon végezik, az összefüggő egyéni iskolai gyakorlatot középfokon fogják végezni és fordítva, akik a csoportos gyakorlatot középfokon végezik, az összefüggő egyéni iskolai gyakorlatot alapfokon fogják végezni.

Az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat csak akkor kezdhető meg, ha a hallgató - az összefüggő egyéni iskolai gyakorlathoz kapcsolódó pedagógiai, pszichológiai, szakmódszertani feladatok kivételével - a tanári szakképzettség megszerzéséhez szükséges tanárszak szerinti szakterületi (szaktudományos, művészeti) tudás, valamint a tanári felkészítés elemeinek tanulmányi és vizsgakövetelményeit, két szakos képzésben mind a két tanárszakján, eredményesen teljesítette. *(A gyakorlat feladatait és időbeosztását az 2. számú melléklet tartalmazza.)*

A hallgató a gyakorlati tapasztalatainak és elméleti tudásának szintetizálása céljából egy szakdolgozati portfóliót készít, amelynek konzulense általában a mentor (esetleg más tanárképző szakemberek). A szakdolgozati portfólió megírásához a hallgató felhasználhat minden korábban – az iskolai gyakorlatai során – készült naplót, leírást, reflexiót és a kapott értékeléseket. A szakdolgozati portfólió mellékleteit a felsorolt, kitöltött és értékelt dokumentumok adják. A hallgatói naplók írása és a kompetencia-értékelő lapok nagy segítséget nyújtanak a *Portfólió* megírásában, valamint megvédésében is.

⁹ Fontos megjegyezni, hogy az alapfokú művészeti iskolákban – zeni területen – egy tanóra hossza 30 perc, kiemelt tanuló esetében 45 perc, a vizuális művészeti területen 45 perc, míg a művészeti szakgimnáziumokban a gyakorlati tanórák 60 percesek. A hallgató és a mentor munkaidejét minden esetben 45 perces tanórákban kell átszámítani.

(4) Közösségi pedagógiai gyakorlat

2013-tól kezdődően rendelet írja elő a tanári képzésben résztvevő hallgatók számára a közösségi pedagógiai gyakorlat¹⁰ teljesítését. A közösségi pedagógiai gyakorlat – mint tantárgy – kötelezően teljesítendő és az osztatlan tanárképzés pedagógiai-pszichológiai moduljához kapcsolódik.

A közösségi gyakorlat egyszerre szolgálat, ezáltal egy szervezet vagy közösség munkájába történő segítő bekapcsolódás és egyszerre egy tanulási folyamat, a pedagógiai tevékenységgel való első találkozások egyike.

A Művészeti Karon mindegyik tanárképzési területen a közösségi pedagógiai gyakorlat alapvetően beépül a képzésbe, mivel a hallgatók folyamatosan végeznek olyan tevékenységet (például: kórusban, zenekarban, koncerteken, kiállítások szervezése és egyéb kulturális feladataik elvégzése során), amelyek megfelelnek a közösségi gyakorlat teljesítési feltételeinek. Az 50 órás közösségi pedagógiai gyakorlat dokumentált elvégzése kötelező.

Az osztatlan tanárképzésben a közösségi gyakorlat bármely félévben elvégezhető (optimális ideje a 7. félévben van) akár a szünidőben (például nyáron is), akár a szorgalmi idő alatt, az egyetemen történő képzéssel párhuzamosan futtatva. A közösségi pedagógiai gyakorlat teljesítésének ideje és helyszíne meg is osztható, maximum két félévre, ill. két helyszíntre.

Tanulást segítő „tanoda” típusú intézetek vagy olyan oktatási intézmények, ahol SNI-s, vagy hátrányos helyzetű gyerekek vannak, azon hallgatók számára lehet kedvező választás, akiknek erős az ilyen irányú érdeklődése is.

A közösségi gyakorlatra a jelentkezés a mindenkori félév kurzusfelvételi időszakát megelőző 15 munkanappal, e célra készített űrlapon kérelmezheti a TK kari koordinátoránál. A kérelmet a gyakorlat kari tantárgyfelelős oktatója bírálja el. A kurzus tényleges felvétele a tanulmányi rendszerben történik a pedagógiai gyakorlathoz tartozó kurzust felvételével. Igazolása pedig az e célra szolgáló űrlap benyújtásával történik. *(A közösségi gyakorlatra vonatkozó űrlapokat lásd később a 4. fejezetben.)*

Minden esetben a fogadó szervezet felelőssége, hogy biztosítsa a hallgató számára a megfelelő munkafeltételeket, a tanulás lehetőségét, a megfelelő mentort, aki támogatja a hallgatót az elvégzendő feladataiban.

A fogadó szervezetet, illetve a mentort a hallgató fogadásáért honorárium nem illeti meg. Munkájáért a hallgató sem kaphat semmilyen honoráriumot.

A terepeken történő gyakorlatokon és az Egyetemen történő kísérő szemináriumokon szoros egységben valósul meg a hallgatók kompetenciáinak fejlesztése.

Az összefüggő egyéni iskolai gyakorlatot minden esetben pedagógiai és szakmódszertani szeminárium kíséri.

3.3 A pedagógiai gyakorlatok lépésekre bontott folyamata

A mentori feladatok a gyakornok teljes pedagógiai tevékenységének támogatására, a pedagóguskompetenciák minden elemének fejlesztésére kiterjednek. Az egyes feladatok súlyát az együttműködés során minden esetben a gyakornok egyéni igényei és szükségletei határozzák meg. A mentorálás folyamatában vannak feladatok, amelyek alapvetően egy-egy szakaszhoz kapcsolódnak, míg mások folyamatos tevékenységet jelentenek.

¹⁰ 158/2013. (I. 30.) EMMI rendelet a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről.

A gyakorló feladatok döntő részét a hallgató számára a kijelölt mentor látja el, de a partnerintézmény vezetője vagy vezetőhelyettese, illetve kapcsolattartó tanára, illetve az intézményben a többi kolléga (például: ifjúságvédelmi felelős, tehetséggondozó szakember, szabadidő programfelelős, iskolapszichológus) is segítheti a munkát.

3.3.1 A hallgatók jelentkezése az iskolai gyakorlatra és a beosztás elkészítésének protokollja

Minden iskolai gyakorlat az előjelentkezéssel kezdődik. A hallgató az előjelentkezését a NEPTUN rendszeren keresztül teszi meg. Előjelentkezésével a NEPTUN rendszerben a hallgató a Művészeti Karon csak a kurzusfelvétel szándékát jelzi, a mentor személyére továbbra is a Kar szakfelelős oktatói tesznek javaslatot. Az előjelentkezés után – a kurzusok meghirdetésének félévében – az adott iskolai gyakorlatot kurzusként is fel kell vennie a hallgatónak.

A kari koordinátor az előjelentkezések alapján készíti el a hallgatók beosztását.

Az előjelentkezéssel egyidejűleg a hallgató a tanítási gyakorlat helyszínére vonatkozóan egyedi kérelmet nyújthat be a szakképzettség-felelős által elbírálva és aláírva a TK koordinátorhoz. (A vonatkozó űrlapot lásd később a 4. fejezetben.)

A hallgatók beosztását a kari koordinátor végzi. A beosztás elkészítése több lépésben zajlik:

1. A kari koordinátor az előjelentkezések alapján felméri a hallgatói igényeket a gyakorlatokra.
2. Ennek alapján készül el egy „ajánlott beosztás”.
3. *A kari koordinátor az ajánlott beosztás egyeztetési és jóváhagyatja az adott képzési szakterület vezetőjével (a gyakorlati színhelyek és a mentori munka minőségének megítélése szakmai döntést igényel, ezért e döntésbe bevonjuk a Művészeti Kar szakképzési felelőseit, a tanszakok vezetőit és a Zeneművészeti Intézet vezetőjét).*
4. E hallgató-beosztási kérelemről, illetve a gyakorlatokról e-mailben egy tájékoztató levelet kap az érintett partnerintézmény vezetője. Ennek alapján tud visszajelezni, hogy tudja-e fogadni a hallgatókat.
5. Ezek után küldi ki a Művészeti Kar a gyakorlati színhelyekre (a gyakorlati színhelyek vezetőinek címezve) a minden résztvevővel egyeztetett végleges beosztást tartalmazó hivatalos levelet.
6. ***A mentor és a hallgató elérhetőségei (telefonszám, e-mail) továbbításra kerülnek egymás számára.***
7. A hallgató a kijelölt gyakorlóléssel, a mentor személyével, a gyakorlat megadott idejével szemben jogorvoslati kérelemmel élhet, amit a Művészeti Karon az intézeti vezetők vagy az adott szakképzettség-felelős egyetemi oktatók hagynak jóvá, vagy utasítanak el.

A hallgató a gyakorlóléshelyen a szorgalmi időszak első két hetében – a számára kijelölt mentorral egyeztetett időpontban – köteles megjelenni és megbeszélni a gyakorlat teljesítésének időpontjait, menetét és feltételeit. (Amennyiben a hallgató az előjelentkezést, valamint a gyakorlat megkezdésének határidejét elmulasztja, vagy a mentorral egyeztetett időpontban a gyakorlatot nem kezdi meg, illetve a gyakorlaton nem vesz részt, ott nem a megfelelő aktivitással és eredményességgel dolgozik a kurzus nem teljesítettnek minősül.) A gyakorlat megkezdésével, zavartalan folyamatával kapcsolatos információkat a kari koordinátor felé minden mentor – legkésőbb az adott szemeszter szorgalmi időszakának első harmadáig¹¹ – e-mailben jelzi. Az esetleges problémák jelzésére folyamatosan van mód.

¹¹ Ez a tavaszi szemeszterben március első hete, az őszi szemeszterben október első hete.

3.3.2 A mentorálás folyamata a csoportos tanítási gyakorlat során

A csoportos tanítási gyakorlat fő jellemzője a csoportos részvétel. Ekkor mind a hospitálás, mind pedig a mikrotanítások a csoport előtt történnek. A mentor a csoportos gyakorlaton a hallgatók munkájának segítője, támogatója, szakmai tanácsadója és értékelője is egyben.

A mentorálás első fázisának mentori feladatai

- Aláírja a *Fogadó nyilatkozatot*.
- Megszervezi az első találkozót a gyakorlat színhelyén a hallgatói csoporttal.
- Gondoskodik a tanárjelöltek fogadásáról, tájékoztatásáról, foglalkoztatásáról.
- Az első találkozás alkalmával megszervezi, hogy a hallgatók megismerjék az iskolát (épület, diákok, szokások, házirend, nevelési program, helyi tanterv, tanmenetek, tananyag, tankönyvek, adminisztráció).
- Tervet készít a hospitálások, gyakorló tanítások és a megbeszélések időbeosztásáról és erről tájékoztatja a hallgatókat.

A mentorálás második fázisának mentori feladatai

- Gondoskodik a hospitálások megszervezéséről.
- Kiadja a hospitálások megfigyelési szempontjait, bemutatja a tanulók megismerésének formáit.
- Vezeti a hospitálások és később a mikrotanítások megbeszéléseit.
- Meggyőződik arról, hogy a hallgatók folyamatosan készítik-e hospitálási jegyzeteiket, minden óra után megírják-e reflexióikat.
- Gondoskodik arról, hogy a hallgatók minél többféle módszert, eljárást és taneszközt ismerjen meg és próbálhassanak ki.
- A gyakorlótanítást a hallgatók (képességeiknek és a feladatoknak megfelelően) különböző időpontban végezhetik el, de a mentor minden esetben jelen van a hallgatók feladatmegoldásainak alkalmain.
- Megnézi és segítően értékeli a hallgatók által készített vázlatokat, szemléltetőeszközöket és egyéb munkákat.
- Megismerkedik a Művészeti Kar érintett művészeti szakterületein kidolgozott módszertani elvárásokkal és azok szem előtt tartva vezeti a hallgatókat.
- Részt vesz a PTE által szervezett szakmai napokon, továbbképzéseken, vezetőtanári konzultációkon.

A mentorálás befejező fázisának mentori feladatai

- Névjegyével hitelesíti a hallgatók naplóját és óravázlatait.
- Szóban és szövegesen is értékeli a hallgatók munkáját, kialakítja minden hallgató
- vizuális művésztanári szakirányok területein ezt a mentori feladatot az egyéni érdemjegyét és ezeket megküldi a TK kari koordinátorának, Értékelésében felhasználja a Módszertani kompetencia-értékelő lapot és a Pedagógiai kompetencia-értékelő lapot.
- Beszámol a gyakorlótanítás tapasztalatairól a Művészeti Kar érintett intézeteiben dolgozó szakmódszertanos oktatóknak, illetve a TK kari koordinátorának.
- Támogatja a hallgatót a portfóliója összeállításában, elsősorban a hospitálási naplók, óratervek kidolgoztatásában. Fontos, hogy a hallgatók különböző naplóját (Hospitálási és Tanítási naplóját), óravázlatait nem kell megküldeni a Művészeti Karra, de a hallgatóknak meg kell őrizniük ezeket, mert nélkülözhetetlenek a portfólió megírásához.

- A zenetanári területen értékelései alapján minden egyes hallgató számára elkészíti Szakmai fejlődési profilt, valamint az Egyéni fejlesztési tervet és tevékenységi hálót. (A összefüggő gyakorlat mentora végzi el.)

(A vonatkozó űrlapokat lásd később a 4. fejezetben.)

3.3.3 A mentorálás folyamata az összefüggő egyéni gyakorlat során

Az összefüggő egyéni gyakorlatot külön-külön mentornál végzik a hallgatók. Egy mentor két-három hallgatót is fogadhat óraszámbeli lehetőségeinek megfelelően.

A mentorálás első fázisa

Ez a fázis a kölcsönös kapcsolat megteremtéséről és a munkarend kialakításáról szól.

A mentor feladatai:

- A kapcsolat kialakítása, a Fogadó nyilatkozat eljuttatása a Művészeti Kar részére, a hallgató szakterületének megfelelő intézetének titkárságára. A Fogadó nyilatkozat megérkezése hitelesíti az együttműködést.
- A hallgatót bemutatja az intézményben.
- Megismerteti a hallgatóval az intézmény munkáját meghatározó dokumentumait, működési rendjét.
- Megismeri a hallgató személyiségét, felkészültségének szakmai színvonalát.
- Elkészíti a hallgató diagnosztikus értékelését, amelyhez információkat gyűjt:
 - személyes beszélgetéssel,
 - a hallgató hozott dokumentumainak megismerésével (fejlődési portfólió, értékelések, kiállítási/ koncert meghívók)
 - az óralátogatások tapasztalatai alapján,
 - a kompetencia-táblázat mérőeszközök diagnózis célú felhasználása alapján.

A zenetanári területen a hallgatók gyakran végzik ugyanazon gyakorlószínhelyen az összefüggő egyéni gyakorlatot, ahol előzőleg már valamely csoportos iskolai gyakorlaton voltak. Ekkor a hallgató megismerése, diagnosztikus értékelése már részben megtörtént. Fejlődésének nyomon követése azonban továbbra is folyamatos mentori feladat. Tartós mentori kapcsolat esetén az ún. Szakmai fejlődési profil, az Egyéni fejlesztési terv és Tevékenységi háló elkészítése az összefüggő egyéni gyakorlat előtti félévében készül el, ennek zárásaként. Az összefüggő egyéni gyakorlat ebben az esetben a második fázissal kezdődik, azaz a célirányos fejlesztés megvalósításával.¹²

A mentorálás második fázisa

Ebben a fázisban a mentor és a hallgató, a hallgató Szakmai fejlődési profiljának, valamint az Egyéni fejlesztési tervnek és Tevékenységi hálójának figyelembevételével dolgoznak. A mentor ugyanis ez alapján állítja össze a hallgató munkatervét. A munkaterv tehát a hallgató személyes szükségleteinek és igényeinek megfelelően történik.

A hallgató Tevékenységi hálójának összeállításához a következő lépéseket célszerű megtenni:

¹² A Művészeti Karon az az alapszabály, hogy az a mentor végezze el a fejlesztést a hallgatóval, aki a fejlesztési tervet készítette el a számára.

- *A célok kijelölése* (mind a tanárjelöltek, mind a tanulók és a tananyag vonatkozásában): A gyakorlás első két hetében folytatott beszélgetések során tisztázni kell a hallgatóval, mely tanári kompetenciái szorulnak fejlesztésre, milyen ismereteket kell elsajátítania, milyen készségeket kell kialakítania a tanítási gyakorlata alatt, stb. Melyek azok a konkrét feladatok, tevékenységek, amelyekben a tanulóknak részt kell venniük. Mi az a tananyag, információ, szemlélet, amivel a tanulóknak gyarapodniuk kell a hallgató tanításából.
- *Tervezés a tanítási gyakorlat egészére*: mentorának mely óráit látogatja; melyik tanulócsoporthoz/tanulót követi egy napon keresztül; mely tanulócsoporthoz oktatását veszi át milyen hosszú időtartamra; mikor, milyen körülmények között kerüljön sor a megbeszélésekre a mentorral és vezetőtanárral; milyen tanórán kívüli iskolai tevékenységben vegyen részt, illetve mikor milyen konzultációra kerülhet sor ezen tevékenységek megvalósulását segítő kollégákkal, stb. Fontos, hogy a lehetőségek szerint a legszélesebb körű tapasztalatszerzési lehetőségeket biztosítsuk a hallgató számára.
- *A tanítás tartalmának és a tanulók képességfejlesztésének közös megtervezése*: a kiválasztott csoportoknak mit, mikor, milyen sorrendben tanítson a tanárjelölt, hogyan építse be az új ismereteket a meglévő rendszerbe, hogyan tervezze az ellenőrzést, számonkérést, stb.

A Tevékenységi hálójának összeállítása során figyelembe kell venni a hallgató saját elképzeléseit.

Mivel a tanításról alkotott elképzelései a gyakorlás során várhatóan változni fognak, a közösen kialakított programot célszerű időnként felülvizsgálni, módosítani. Ezzel a rugalmasan alakítható gyakorlattal növelni lehet a hallgató tanítással kapcsolatos motivációját.

A mentor feladatai:

- Az oktató-nevelő munkára való felkészülés támogatása.
- Az együttműködés rendjének kialakítása.
- Rendszeres konzultációk a gyakornoki munka során felmerülő problémák, nehézségek megoldásának segítésére.
- A kölcsönös hospitálás tapasztalatainak megbeszélése, feldolgozása, szükség esetén új feladatokkal való megbízás.
- A folyamatos segítő-fejlesztő értékelés a hallgató kompetenciáinak fejlődéséről (az erősségek megállapítása, ajánlások megfogalmazás a gyengeségek javítása).
- A fejlesztést biztosító hallgatói feladatok elvégzéséhez a megfelelő feltételek biztosítása.
- A hallgató segítése a tehetségfejlesztés, a felzárkóztatás, és az SNI, vagy speciális igényű tanulókkal való bánásmód megismerésében.
- A hallgatói minikutatásokhoz a lehetőség és a feltételek biztosítása.
- A hallgató portfóliójához a folyamatos anyaggyűjtés segítése.

A mentorálás befejező fázisa

Ebben a fázisban történik meg a munka záró értékelése. Az értékelés ekkor kölcsönös: a mentor értékeli a hallgató munkáját és fejlődését, a hallgató értékeli a mentor munkáját.

A mentor feladatai:

- Az elkészült különféle naplók és óratervek áttekintése.

- A kompetencia-táblázat értékelőlapok kitöltésé.
- A portfólió tartalmi áttekintése, a hiányos pontokra való rámutatás, konzultálása, szakmai lektorálása.
- A zenei területeken gyakorlatot végző hallgató felkészítése a vizsgatanításra (ilyen a vizuális területen nincsen).
- A portfólió értékelése.
- A gyakorlat és a portfólió érdemjegyének kialakítása és eljuttatása a Művészeti Kar megfelelő intézetének titkárságára.

(A vonatkozó űrlapokat lásd később a 4. fejezetben.)

4 A pedagógiai gyakorlatok értékelési rendszere

A hallgató iskolai gyakorlatait ötfokú skálán értékelik. A *Pszichológiai és pedagógiai elméleti és gyakorlati kurzusokhoz kapcsolódó iskolai gyakorlatok* kivételével az értékelést a mentor végzi. A mentor az értékelés során erősen támaszkodik a hallgató önértékelésére és két értékelőlapot is felhasznál, a *Módszertani kompetencia-értékelő lapot* (amely a speciális művésztanári tevékenység legfontosabb elemeit tartalmazza) és a *Pedagógiai kompetencia-értékelő lapot* (amely a tanári tevékenység legfontosabb elemeit tartalmazza). A két kompetencia-értékelő lapot az iskolai gyakorlatok során legkevesebbszer kétszer kell kitöltenie a mentornak, az összefüggő egyéni iskolai gyakorlatot megelőző szemeszterben, valamint az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat elvégzése után. Ezek az értékelő lapok a hallgató önértékeléséhez is jó segédeszközök lehetnek. Ideális esetben a mentor és a hallgató az értékeléssel kapcsolatos véleményüket egy megbeszélés keretei között egyeztetik. Az értékelő lapok nem csak a hallgató pedagógiai kompetenciáinak (erősségeinek és gyengébb területeinek) objektív értékelésére szolgál, hanem segítséget ad a hallgatóra vonatkozó *Szakmai fejlődési profil* és az *Egyéni fejlesztési terv és tevékenységi háló* összeállításához is. Ennek alapján az összefüggő gyakorlat során kell majd egyénileg foglalkozniuk a mentoroknak az adott hallgatóval. E két utóbbi dokumentum elkészítése nagyon körültekintő munkát igényel, minden hallgató esetében és minden egyes kompetenciaterület figyelembe vételével, mert ezek alapján tervezi meg a mentor az összefüggő egyéni gyakorlat teendőit.

A Közösségi pedagógiai gyakorlat teljesítése kritérium tantárgy a diplomához. A közösségi pedagógiai gyakorlat teljesítésének igazolása aláírással történik.

5. A pedagógiai gyakorlatok során alkalmazott dokumentumok és űrlapok rendszere

A gyakorlatok teljesítéséhez a Művészeti Kar intézményei saját kidolgozású és folyamatosan korszerűsített sztenderd űrlapokat és dokumentumokat használnak. Ezeket a Művészeti Kar közzéteszi (illetve aktualizálja) a honlapján.

Egyes dokumentumok a zenetanári és a vizuális művészetekkel foglalkozó tanári területeken eltéréseket mutathatnak.

Az eltérő dokumentációs formák miatt két mellékletet alakítottunk ki, egyet a zenetanári szakterületek képzéséhez tartozó dokumentumok (I. MELLÉKLETEK) számára, egyet pedig a vizuális művész-tanári szakirányok képzéséhez tartozó dokumentumok (II. MELLÉKLETEK) számára.

4.1 A csoportos iskolai gyakorlatokhoz tartozó kitöltendő dokumentumok

- *Fogadó nyilatkozat, a fogadó intézmény részéről a gyakorlat megkezdésének hitelesítésére – minden csoportos gyakorlat megkezdése előtt (3. számú melléklet)*
- *Hospitálási napló és az alkalmakat összesítő lap (4. számú melléklet)*
- *Tanítási napló és az alkalmakat összesítő lap, benne az óravázlattal/mikrotanítás vázlatával (5. számú melléklet)*
- *Módszertani kompetencia-értékelő lap (6. számú melléklet)*
- *Pedagógiai kompetencia-értékelő lap (7. számú melléklet)*
- *Érdemjegy összesítő lap (az adott intézménybe beosztott összes hallgató érdemjegyének feltüntetésével, minden csoportos gyakorlat végeztével, legkésőbb a szorgalmi időszak utolsó hetében beadva) (8. számú melléklet)*
- *Szakmai fejlődési profil és Egyéni fejlesztési terv – tevékenységi háló¹³ (9. számú melléklet)*
- *Hallgatói értékelő lap a mentor munkájának értékeléséhez (10. számú melléklet)*

4.2 Az összefüggő egyéni gyakorlatokhoz tartozó kitöltendő dokumentumok

- *Fogadó nyilatkozat a fogadó intézmény részéről a gyakorlat megkezdésének hitelesítésére (a gyakorlat megkezdésének hitelesítésére) (11. számú melléklet)*
- *Hospitálási napló és az alkalmakat összesítő lap (12. számú melléklet)*
- *Tanítási napló (benne az órateranggal) és az alkalmakat összesítő lap, (13. számú melléklet)*
- *Tanórán kívüli oktatási / nevelési feladatok leírását tartalmazó napló és az alkalmakat összesítő lap (14. számú melléklet)*
- *A szaktárgy tanításán kívüli feladatok leírását tartalmazó napló és az alkalmakat összesítő lap (15. számú melléklet)*
- *Az iskola és támogató rendszerének megismerésére vonatkozó napló és az alkalmakat összesítő lap (16. számú melléklet)*
- *Módszertani kompetencia-értékelő táblázat (17. számú melléklet)*
- *Pedagógiai kompetencia-értékelő értékelő táblázat (18. számú melléklet)*
- *Személyes értékelő lap az összefüggő egyéni gyakorlatról (amely egy érdemjeggyel és szövegesen történő mentori értékelés és a kompetencia-értékelő lapok alapján készül) (19. számú melléklet)*
- *Érdemjegy összesítő lap az összefüggő egyéni gyakorlatról (az adott intézménybe beosztott összes hallgató érdemjegyének feltüntetésével, minden csoportos gyakorlat végeztével, legkésőbb a szorgalmi időszak utolsó hetében beadva) (20. számú melléklet)*
- *Portfólió értékelő lap a konzulens számára (21. számú melléklet)*
- *Hallgatói értékelő lap a mentor munkájának értékeléséhez (22. számú melléklet)*

Bizonyos dokumentumokat a hallgatónak össze kell fűzni és címlappal kell ellátnia. (23. számú melléklet)

A Portfóliókalauzban (24. számú melléklet) meghatározottakat be is kell kötni majd a portfóliójába.

¹³ Ezt a dokumentumot tehát a zenetanári területeken az összefüggő egyéni gyakorlatot megelőző félévben, míg a vizuális művészeti területen az összefüggő egyéni gyakorlat első heteiben készíti el a mentor.

Bizonyos dokumentumokat a mentornak kell összefűzniük és a hallgató rendelkezésére kell bocsájtaniuk (Módszertani kompetencia-értékelő lapok, Pedagógiai kompetencia-értékelő lapok, a hallgatóra vonatkozó Személyes értékelő lapok az összefüggő egyéni gyakorlatról). Mentorainkat arra is megkérjük, hogy munkánkat segítsék az értékelő lapok és a fenti dokumentációs rendszer írásos, ségítő véleményezésével.

4.3 A Közösségi pedagógiai gyakorlathoz tartozó dokumentumok

- *Befogadó nyilatkozat a közösségi pedagógiai gyakorlat teljesítéséhez (25. számú melléklet)*
- *Közösségi pedagógiai gyakorlat teljesítésének igazolása (26. számú melléklet)*
- *Kérelem a közösségi gyakorlat helyszínére vonatkozóan, nem PTE partnerintézményben történő teljesítés esetén (27. számú melléklet)*

A dokumentumok formanyomtatványait a hallgató nyomtatja ki és viszi magával az órára/ foglalkozásra..

Az aktuális tanórákra / foglalkozásokra vonatkozó összesítőket és a naplót a hallgató minden félévben kitöltve átadja a mentorának, aki ezeket ellenőrzi és hitelesíti.

Irodalom

Czető Krisztina és Mészáros György (2015): *Közösségi pedagógiai gyakorlat. Tanulástámogató hallgatói segédlet.* TÁMOP 4.1.2.B.2-1 3 / 1-2 0 1 3-0007 „Országos koordinációval a tanárképzés megújításáért”. Kiadta az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kara. URL: https://pedtanar.files.wordpress.com/2014/03/hallgatc3b3i-segc3a9dlet_kc3b6zgyak.pdf

Deli Éva és Buda Mariann (2007): Tanulástanítás. Dinasztia kiadó, Budapest.

Fűzi Beatrix (2015): A tanári szerepmodell fejlesztésében rejlő lehetőségek. Neveléstudomány: oktatáskutatás innováció 4 / 39–57.

Fűzi Beatrix és Suplicz Sándor (2016): A mentorálás pedagógiája. Typotop Kiadó, Budapest.

Lenkovics Ildikó (2010): *A tanítás tanulása. Segédanyag a gyakorlati tanításhoz.* URL: http://www.nyf.hu/bgytk/sites/www.nyf.hu.bgytk/files/docs/02_a_tanitas_tanulasa.pdf

Gombos Eszter és Németiné Vígvári Edit (2015): *Kézikönyv vezetőtanárok számára.* Kiadta a Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Debrecen. URL: http://tanarkepzes.unideb.hu/szaktarnet/kiadvanyok/kezikonyv_vezetotananrok_szamara.pdf

M. Nádasi Mária (2011): A mentorfelkészítés rendszere, próbája, a mentorképzés szakterületi előkészítése. III. kötet, A mentorképzés tartalmáról. Kiadta az ELTE, TÁMOP- 4.1.2.-08/2/B KMR-2009-0001. sz. PÁLYÁZAT 3.2 ALPROGRAM.

Major Éva, Szabó Éva és Antalné Szabó Ágnes (2016): Mentori kompetenciák és óraelemzés *Anyanyelv-pedagógia*, (IX.)1.

Major Éva, Szabó Éva és Antalné Szabó Ágnes (2016): Mentori kompetenciák és óraelemzés *Anyanyelv-pedagógia*, (IX.)1. 50–59.

Makó Ferenc (2016): A mentorálás módszerei a szakmai tanárképzésben. Szakmai pedagógusképzés sorozat. Typotop Kiadó, Budapest, URL: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_mentoralas_modszertana/tananyag/DUBLINCORE-01-A_mentoralas_modszerei_a_s.html

Suplicz Sándor és Fúzi Beatrix (2011): Mentőöv tanároknak. A változás mentorálása. ÓE-TMPK, Budapest, (Elektronikus kiadvány)

Szabó László Tamás (2010): Bevezetés a tanári mesterségbe. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

Szivák Judit (2014): Reflektív elméletek, reflektív gyakorlatok. Kiadta az ELTE PPK, Budapest.